

ДЕРГАЧОВАВікторія Вікторівна
dergacheva.viktoria@gmail.comд.е.н., професор, зав. кафедри,
Національний технічний
університет України "Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського"**ГОЛЮК**Вікторія Ярославівна
V_Goliuk@ukr.netк.е.н., доцент, Національний технічний
університет України "Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського"**ЗГУРОВСЬКИЙ**

Олександр Михайлович

к.е.н., доцент, Національний технічний
університет України "Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського"

УДК 339.9

ТРЕНДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**DEVELOPMENT TRENDS OF THE CURRENT GLOBAL ECONOMY**DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2020.3.5>**DERHACHOVA Viktoriia Viktorivna** – Doctor of Economics, Professor, Head of department, National Technical University of Ukraine "KPI after Ihor Sikorskyi"**HOLIUK Viktoriia Yaroslavivna** – PhD in Economics, Associate Professor, National Technical University of Ukraine "KPI after Ihor Sikorskyi"**ZGHUROVSKYI Oleksandr Mykhailovych** – PhD in Economics, Associate Professor, National Technical University of Ukraine "KPI after Ihor Sikorskyi"

У результаті дослідження встановлено, що серед основних трендів, які визначають майбутнє світового господарства, найбільш вагомими є економічна конвергенція, глобалізація, зміни у рейтингу лідерів за темпами економічного зростання, швидкий розвиток ринку криптовалют, збільшення рівня заборгованості країн світу, зміни на демографічній карті. У дослідженні з огляду на сучасні тренди розвитку світового господарства визначено перспективи модифікації економічної карти світу, зокрема, збільшення темпів розвитку азійських економік, зростання кількості населення та інтенсивна урбанізація окремих країн Азії та Африки, сповільнення економічного розвитку розвинутих країн та збереження тенденції старіння європейських націй.

* * *

В результате исследования определено, что среди основных трендов, определяющих будущее мирового хозяйства, наиболее значимыми являются экономическая конвергенция, глобализация, изменения в рейтинге лидеров по темпам экономического роста, быстрое развитие рынка криптовалют, увеличение уровня задолженности стран мира, изменения на демографической карте. В исследовании, учитывая современные тренды развития мирового хозяйства, определены перспективы модификации экономической карты мира, в частности увеличение темпов развития азиатских экономик, рост населения и интенсивная урбанизация отдельных стран Азии и Африки, замедление экономического роста развитых стран и сохранение тенденции старения европейских наций.

* * *

Nowadays modern economics is going through a lot of changes, that makes Ukrainian businessmen track its all current trends to support the necessary level of competitiveness on the world market.

The purpose of the paper is to research the current trends of the global economy and identify its prospects.

The study has brought the following results. The authors identified that among the most significant trends that determine the future of the global economy are the following: economic convergence, globalization, changes in the ranking of economic growth leaders in favor of Asian countries, the growth of cryptocurrency markets, constant growth of the global debt, changes in the demographic map in favor of African countries. China, which has been considered to be the major driver of global economic development for the last decade, will gradually lose its positions to India. The article points out that today we can observe a phenomenon of economic convergence, which approximates level of economic development of different countries through faster growth rates of gross domestic products in developing countries compared to developed countries. The main causes of economic convergence include globalization, which has contributed to the spread of know-how, decline in the working-age population in developed countries compared to the rest of the world, increase in labor productivity in developing countries, and redistribution of the labor force of these countries toward higher productivity sectors.

The study identifies the prospects for modifying the economic map of the world based on the following factors: increase in the rate of development of Asian economies, population growth and urbanization of certain countries in Asia and Africa, slowdown in the economic development of developed countries and the aging of European nations. The article identifies that all of these trends take place in the framework of the fourth industrial revolution, which largely determines these changes, shaping the sectoral and geographical structure of the global economic development and employment.

Ключові слова: тренд, економічний розвиток, глобальна економіка, економічна конвергенція, заборгованість, криптовалюта

Ключевые слова: тренд, экономическое развитие, глобальная экономика, экономическая конвергенция, задолженность, криптовалюта

Keywords: trend, economic development, global economy, economic convergence, debt, cryptocurrency

ВСТУП

Нині економіка кожної країни дедалі більше інтегрується до світового економічного простору, що є невід'ємною складовою її економічного розвитку. Кожен економічний суб'єкт у формуванні стратегії своєї господарської діяльності повинен враховувати тенденції розвитку світового господарства. Тому актуальність дослідження поточного стану та тенденцій розвитку глобальної економіки з кожним роком зростає.

Моделі та тенденції розвитку світового господарства були і залишаються предметом багатьох досліджень, зокрема авторства таких науковців: С. Біла [1], К. Георгієва [8], К. Дервіш [2], Н. Мартін [3], О. Ніколайчук [4], О. Полянська [5], В. Ромей [10], Дж. Рід [10], С. Савченко [3] та ін. Однак, незважаючи на чималий доробок науковців у даному напрямі, постійні зміни на геоекономічній карті світу визначають актуальність цього дослідження.

МЕТА статті – виокремлення основних тенденцій розвитку сучасної глобальної економіки та визначення її перспектив.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною базою дослідження виступили загальнонаукові методи, такі як: абстрактно-логічний метод для узагальнення інформації про сучасні тренди розвитку міжнародної економіки, методи індукції та дедукції для здійснення умовиводів на основі проаналізованої теоретичної бази, зокрема, у дослідженні явища економічної конвергенції, методи порівняння та систематизації у порівнянні темпів розвитку країн та інтенсивності впровадження ними інновацій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сучасна глобальна економіка характеризується низкою трендів, які нині формують напрями її розвитку та визначатимуть їх надалі. Одним з них є економічна конвергенція, яка уже протягом багатьох років формує географію світового економічного розвитку і визначатиме її і надалі. Економічною конвергенцією називається явище, що передбачає зближення рівня економічного розвитку різних країн за рахунок швидших темпів зростання ВВП у країнах, що розвиваються, порівняно з розвинутими країнами. Протягом останнього століття темпи зростання обсягу виробництва у країнах, що розвиваються, залежали від темпів зростання обсягу виробництва в розвинених країнах світу. За високих темпів зростання у розвинених країнах темпи зростання були високі й в країнах, що розвиваються, і навпаки. Однак приблизно з 1990-х рр. темпи зростання доходів на душу населення у країнах з ринком, що формується і країнах, що розвиваються, постійно підвищувалися і нині значно перевищують темпи зростання в країнах з розвинутою економікою. До основних причин економічної конвергенції відносять глобалізацію, яка сприяла поширенню ноу-хау, зменшення кількості працездатного населення у розвинутих країнах порівняно з рештою світу, підвищення продуктивності праці у країнах, що розвиваються, перерозподіл робочої сили цих країн у напрямі галузей з вищою продуктивністю праці. Найбільшою

мірою це стосується енергетики, інфраструктури та сфери послуг. Очікується, що ці тренди збережуться протягом наступних щонайменше 10 років [2]. Хоча темпи зростання китайської економіки знижуються, протягом найближчих років вона (поруч з Індією та Бразилією) залишиться одним з основних драйверів глобального економічного зростання.

Незмінним трендом розвитку сучасної світової економіки залишається глобалізація. Нині вона характеризується наступними закономірностями [1, с.11]:

- темпи зростання міжнародної торгівлі випереджають темпи зростання виробництва, вартісний обсяг послуг у ВВП перевищує обсяг реального виробництва, а вартісний вимір фінансових потоків перевищує трансакції, пов'язані з експортом товарів і послуг;

- змінюється спрямованість і структура міжнародної торгівлі, зростає товарообмін наукомісткою, високотехнологічною продукцією, авторськими правами, ліцензіями та «ноу-хау» між країнами світу; неухильно зростає питома вага послуг (у тому числі фінансових, страхових, інтелектуальних, інформаційних, «креативних» тощо) у структурі міжнародної торгівлі;

- відбувається розширення пропозиції фінансових послуг, зростає їх синергія з діяльністю корпоративного та некорпоративного сектора, сектора загального державного управління, обслуговування домашніх господарств тощо; зростає ступінь фінансової глобалізації, що ґрунтується на прогресуючому зростанні валютних, фондових, кредитних ринків та проникненні їх трансакцій в усі сфери життєдіяльності окремих країн та світового господарства в цілому.

Одним з головних фінансових трендів сучасної глобальної економіки є швидке поширення криптовалют. Сьогодні світовий ринок криптовалют оцінюється у суму понад \$ 200 млрд. [7]. Список компаній, що працюють з криптовалютами, постійно зростає. Криптовалютою можна розплатитися в кафе та інтернет-магазинах. З'являються банкомати, що дозволяють здійснювати операції з біткойнами. У криптовалюті зацікавлені великі, відомі корпорації Інтернет-сфери, наприклад, компанії Google і Apple, на рахунках яких в різних країнах накопичені значні віртуальні кошти [4, с.150].

Не новим, однак не менш важливим фінансовим трендом сучасної глобальної економіки є подальше зростання заборгованості країн світу. Світовий борг (державний і приватний) досяг рекордних показників – \$ 188 трлн або 230 % світового ВВП [9]. Нині найбільший державний борг має США – більше 22 трлн. дол., і він щодня збільшується. Однак найбільш показовим є не абсолютна цифра державного боргу країни, а співвідношення обсягів держборгу до її ВВП. І за цим показником США займає далеко не перше місце, а всього лише 9-е з показником 107,48 % від ВВП з перспективою вирости до 117 % до 2023 р. [5].

Перше місце за співвідношенням держборгу до ВВП займає Японія – 250,91 % від ВВП з абсолютною сумою понад 10 трлн. дол. Такий високий показник пов'язаний перш за все з величезними витратами Японії на соціальну сферу у зв'язку зі стрімким старінням нації. З європейських країн найбільший показ-

ник має Греція – 178% від ВВП на початку 2019 р. або близько 400 млрд. дол. [5]. Слід зазначити, що такий борг має місце за наявності вимоги, затвердженої Пактом стабільності і зростання Євросоюзу, стосовно максимального розміру держборгу не більше 60 % від ВВП.

Основним фактором збільшення світового боргу є приватний сектор, на який зараз припадає майже дві третини від загального рівня заборгованості. Держборг країн, що розвиваються, зараз перебуває на рівні, який в останній раз спостерігався під час боргової кризи 1980-х рр. У країнах з низьким рівнем доходу з 2014 р. різко збільшився обсяг заборгованості [5], що зумовлює боргові проблеми цих країн або можливість їх виникнення. Зростання боргових зобов'язань країн світу обмежує їх макроекономічну політику, стримує інвестиції і у майбутньому може призвести як до їх одноосібного дефолту, так і до ланцюгової реакції з наступним перетворенням на чергову світову фінансову кризу.

Наступним вже досить звичним трендом кінця 20 ст. – початку 21 ст. є швидке зростання економіки країн Азії. Нині в Азії вже проживає більше половини населення планети, там розташовано 21 з 30 найбільших міст світу. Експерти Financial Times розрахували, що протягом 2020 р. азійські економіки за обсягами виробництва обженуть економіки решти світу. Для порівняння: у 2000 р. на Азію припадало трохи більше третини світового виробництва [10].

За зростанням економіки Азії здебільшого стоять Китай і Індія. У 2019 р. китайська економіка зайняла 2 місце у світі після США за обсягами ВВП. З 2000 р. до 2019 р. відсоткова частка ВВП Китаю у світовій економіці збільшилася з 7 % до 19 % [8]. Хоча нині спостерігається зниження темпів зростання китайської економіки, вона все ще залишається серед лідерів за показниками приросту ВВП. Сьогодні економіка деяких китайських міст перевищує цілі країни (наприклад, регіон у дельті річки Янцзи, у який входять кілька міст, має ВВП \$ 2,6 трлн. – більше, ніж ВВП Італії) [8]. Сповільнення росту китайської економіки найперше пов'язують зі зміною його моделі розвитку (з експортоорієнтованої на орієнтовану на внутрішнього споживача – середній клас населення) та торговельним протекціонізмом США. Драйвером економічного зростання Китаю був і поки-що залишається його експортний сектор. Китайська економіка перебуває на 1 місці у світі за обсягами експорту (\$2,494 трлн. у 2018 р., що на 10 % більше аналогічного показника у 2017 р.) [6]. Нині структура китайського експорту змінюється. Зменшується частка низькотехнологічної та трудомісткої продукції і зростає частка електроніки, продукції машинобудування, медичного обладнання, хімії тощо.

Очікується, що надалі КНР буде знижувати темпи економічного зростання, тоді як сусідня Індія, навпаки, буде їх нарощувати. Протягом наступних 10 років ВВП Індії буде рости на 7,5 % в рік і до 2030 р. з шостої економіки світу (з номінальним обсягом ВВП в 2,6 трлн. дол.) стане третьою (з об'ємом ВВП за офіційним обмінним курсом в 6 трлн. дол.). Адже тільки з 2000 р. до 2017 р. економіка Індії зросла в 3,3 рази [3]. У майбутньому за обсягом ВВП за ПКС Індія

може обігнати навіть Сполучені Штати. Очікування вибухового зростання в Індії очікується насамперед з огляду на відносно молоде населення цієї країни, яке може підтримувати зростання споживання та зайнятості. Тоді як у Китаї витрати домогосподарств становлять 40 % ВВП, аналогічний показник у Індії становить 60 %. Прогнозується, що до 2030 р. у країні у сфері виробництва і обслуговування повинно бути створено близько 100 млн. нових робочих місць [3]. Зростання очікується і в інших азійських економіках. Згідно із дослідженнями, опублікованими В. Ромелем та Дж. Рідом у Financial Times [10], прогнозується випереджаюче (відносно країн Європи) збільшення обсягів ВВП у Казахстані, М'ямі, В'єтнамі, Філіпінах, Бангладеші, Індонезії.

Зростання темпів приросту населення буде характерним не лише для Індії та окремих азійських країн. Очікується суттєве збільшення цього показника в Африці, де воно буде поєднуватися з швидкою урбанізацією. До кінця 21 ст. тільки в Африці може бути не менш 13 мегаполісів з чисельністю до 50 млн. осіб, які будуть більшими за Нью-Йорк [8]. Водночас у західних країнах і Китаї темпи зростання кількості населення зменшуються, що супроводжується зниженням темпів економічного зростання.

Розглянуті вище тренди відбуваються в умовах 4-ї промислової революції, яка полягає у розвитку робототехніки, подальшій діджиталізації економіки і автоматизації виробництва і сфери послуг. Внаслідок розвитку цих галузей (насамперед, у розвинених країнах світу) вкрай загостриться проблема безробіття, оскільки будуть ліквідовуватися традиційні робочі місця. Водночас скорочення торкнуться не тільки робітників на заводах, на багатьох з яких виробництво вже зараз значною мірою автоматизовано, але й офісних співробітників, а також осіб, зайнятих у сфері послуг. Очікується, що загалом світовий ринок праці втратить близько семи мільйонів робочих місць, дві третини з яких припадатиме на адміністративні та офісні посади. Перспективною сферою відносно працевлаштування вивільненої робочої сили стане «креативна економіка», тобто така, що тісно пов'язана з використанням інтелектуальної власності та людського капіталу [3]. Широке використання штучного інтелекту зумовить подальше зростання попиту на послуги ІТ-фахівців. Вказані тенденції зумовлять зростання безробіття, насамперед, серед жінок, оскільки вони більшою мірою зайняті у секторі послуг та діловодства, ніж у ІТ-сфері.

ВИСНОВКИ

Розвиток сучасної глобальної економіки зумовлюється низкою тенденцій, частина з яких сформувалася ще у кінці минулого століття, а решта є продуктом сьогодення. Серед основних трендів, які визначають майбутнє світового господарства найбільш вагомими є економічна конвергенція, глобалізація, зміни у рейтингу лідерів за темпами економічного зростання на користь країн Азії, швидкий розвиток науково-технічного сектору та інформаційно-комунікаційних технологій зокрема, зростання ринку криптовалют, збільшення рівня заборгованості країн світу, зміни на демографічній карті на користь країн Африки.

Новизна роботи полягає в наступному: набуло подальшого розвитку дослідження сучасних тенденцій розвитку глобальної економіки, в т.ч. їх фінансові, науково-технічні та демографічні аспекти. Наступні дослідження будуть спрямовані на прогнозування впливу вказаних тенденцій на економіку нашої держави.

Список використаних джерел

1. Біла С. Нові тренди розвитку глобалізаційних процесів. *Економічний вісник університету*. 2017. № 33/1. С. 7-15.
2. Дервіш К. Конвергенция, взаимозависимость и расхождение. *Финансы и развитие*. URL: <https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fandd/2012/09/pdf/dervis.pdf>
3. Мартин Н., Савченко С. «Индустрия 4.0»: что будет с рынком труда. *Deutsche Welle*. URL: <https://p.dw.com/p/1Hh5k>
4. Николайчук О. Электронная валюта в свете современных правовых и экономических вызовов. *Вопросы регулирования экономики*. 2017. Т. 8. № 1. С.142-154.
5. Полянская О. Страны мира с самым большим государственным долгом на 2019. *Promdevelop*. URL: <https://promdevelop.ru/strany-mira-s-samym-bolshim-gosudarstvennym-dolgom-na-2019/>
6. Четыре графика о доминировании Китая в мировой торговле. *Vesti*. URL: <https://www.vestifinance.ru/articles/74772>
7. Чи гряде амністія криптовалюту. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2788041-ci-grade-amnistia-kriptokapitalu>
8. Desjardins J. The 8 major forces shaping the future of the global economy. *Visual capitalist*. URL: <https://www.visualcapitalist.com/the-8-major-forces-shaping-the-future-of-the-global-economy/>
9. Georgieva K. How to use debt wisely. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/11/07/sp110719-how-to-use-debt-wisely>
10. Romei V., Reed J. The Asian century is set to begin. *Financial times*. URL: <https://www.ft.com/content/520cb6f6-2958-11e9-a5ab-ff8ef2b976c7>

References

1. Bila S. New trends in the development of globalization processes. *Economical newsletter to university*. 2017. № 33/1. pp. 7-15. (in Ukrainian)
2. Dervish K. Convergence, interdependence and discrepancies. *Finances and development*. URL: <https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fandd/2012/09/pdf/dervis.pdf> (in Russian)
3. Martin N., Savchenko S. "Industry 4.0": what will happen to the labor market. *Deutsche Welle*. URL: <https://p.dw.com/p/1Hh5k> (in Russian)
4. Nikolaychuk O. Electronic currency in the light of modern legal and economic challenges. *Issues of regulation of the economy*. 2017. Vol. 8. № 1. pp. 142-154. (in Russian)
5. Polyanskaya O. The countries of the world with the largest public debt for 2019. *Promdevelop*. URL: <https://promdevelop.ru/strany-mira-s-samym-bolshim-gosudarstvennym-dolgom-na-2019/> (in Russian)
6. Four graphs on China's dominance in world trade. *Vesti*. URL: <https://www.vestifinance.ru/articles/74772> (in Russian)
7. Is cryptocurrency amnesty coming. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2788041-ci-grade-amnistia-kriptokapitalu> (in Ukrainian)
8. Desjardins J. The 8 major forces shaping the future of the global economy. *Visual capitalist*. URL: <https://www.visualcapitalist.com/the-8-major-forces-shaping-the-future-of-the-global-economy/>
9. Georgieva K. How to use debt wisely. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/11/07/sp110719-how-to-use-debt-wisely>
10. Romei V., Reed J. The Asian century is set to begin. *Financial times*. URL: <https://www.ft.com/content/520cb6f6-2958-11e9-a5ab-ff8ef2b976c7>